

Prediction of marital satisfaction based on social problem-solving skills and spiritual intelligence among married people

Abolmaali KH. PhD[✉], Mojtabaie M. PhD¹, Rahimi N. MSc¹

[✉]*Department of Psychology, Faculty of Psychology, Islamic Azad University, Roudehen Branch*

¹*Department of Psychology, Faculty of Psychology, Islamic Azad University, Roudehen Branch*

Submitted: 2012.2.8

Accepted: 2013.4.29

Abstract

Introduction: The present study was an attempt to predict marital satisfaction based on social problem-solving skills and spiritual intelligence in couples visiting health centers in Tehran.

Method: It was a correlational study carried out on 120 couples selected using random cluster sampling. Participants completed social problem-solving skills, spiritual intelligence, and marital satisfaction questionnaires. Data analysis was done using a multiple regression test.

Results: Results showed that a positive problem-solving orientation along with, a spiritual lifestyle relying on the inner core, and rational problem solving could directly predict life satisfaction in couples. In men, marital satisfaction was predicted by positive problem-solving orientation and a rational problem solving style. In women, however, marital satisfaction was predicted by positive problem-solving orientation and spiritual lifestyle relying on the inner core. A negative problem-solving orientation could negatively predict marital satisfaction in women.

Conclusion: These results revealed that a positive problem solving orientation had the amount of contribution to the prediction of marital satisfaction in couples. Also marital highest satisfaction was differently predicted by social problem solving and spiritual intelligence among men and women.

Key words: Marital Satisfaction, Social Problem-Solving Skills, Spiritual Intelligence

پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی بر اساس مهارت‌های حل مساله اجتماعی و هوش معنوی در افراد متاهل

خدیدجه ابوالمعالی[✉]، مینا مجتبابی^۱، ندا رحیمی^۱

[✉]گروه روان‌شناسی دانشکده روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، تهران، ایران
^۱گروه روان‌شناسی دانشکده روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۲/۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۱/۱۹

چکیده

مقدمه: هدف از انجام این پژوهش پیش‌بینی رضایت‌مندی از زندگی زناشویی بر اساس مهارت‌های حل مسئله اجتماعی و هوش معنوی در بین افراد متاهل مراجعه‌کننده به خانه‌های سلامت شهر تهران بود.

روش: این پژوهش از نوع همبستگی بود. به منظور انتخاب گروه نمونه از روش تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد در مجموع ۲۴۰ نفر (۱۲۰ مرد و ۱۲۰ زن) نمونه مورد مطالعه این پژوهش را تشکیل دادند. افراد گروه نمونه آزمون‌های مهارت حل مساله اجتماعی، هوش معنوی و رضایت از زندگی زناشویی را تکمیل کردند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها آزمون رگرسیون چندگانه به کار گرفته شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که در کل گروه نمونه، جهت‌یابی مثبت حل مسئله، زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی و سبک حل مسئله منطقی می‌توانند رضایت از زندگی را به طور مستقیم پیش‌بینی کنند. در گروه مردان تنها جهت‌یابی مثبت نسبت به حل مسئله و سبک منطقی توانستند رضایت از زندگی را پیش‌بینی کنند. در زنان متغیر یابی مثبت مسئله و زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی به طور مثبت و جهت‌یابی منفی مسئله به صورت منفی توانستند رضایت از زندگی را تبیین کنند.

نتیجه‌گیری: نتایج حاکی از این بود که جهت‌گیری مثبت مساله بیش‌ترین سهم را در پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی مردان و زنان دارد. همچنین پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی بر اساس مهارت‌های حل مساله اجتماعی و هوش معنوی در هر دو جنس به گونه متفاوت صورت می‌گیرد.

کلیدواژه‌ها: رضایت از زندگی زناشویی، مهارت حل مساله اجتماعی، هوش معنوی

مقدمه

ازدواج سنگ بنای خانواده است، ازدواج نیازمند همکاری، همدلی، وحدت، علاقه، مهربانی، بردباری و مسئولیت پذیری است. با شروع ازدواج و ایجاد رابطه زناشویی، رضایت زناشویی به متغیری مهم در رابطه با کیفیت ازدواج بدل می‌شود. هاکینز [۱] رضایت زناشویی را احساسات عینی از خشنودی، رضایت و لذت تجربه شده زن و شوهر، زمانی که تمام جنبه‌های ازدواج را در نظر بگیرند، تعریف می‌کند. رضایت زناشویی یک متغیر نگرشی است و بنابراین یک خصوصیت فردی زن و شوهر محسوب می‌شود. رضایت زناشویی به عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های ثابت عاطفی زوجین به حساب می‌آید [۲].

حل مساله اجتماعی به عنوان یک فرایند شناختی-رفتاری معطوف به خود تلقی می‌شود که در طی آن فرد می‌کوشد برای موقعیت‌های مشکل آفرین خاص که در مسیر زندگی روزانه با آن‌ها مواجه می‌شود، راه حل‌های موثر و سازگارانه را شناسایی و کشف کند. در این تعریف فرآیند حل مساله به عنوان یک فعالیت هدفمند، مجدانه و آگاهانه در نظر گرفته می‌شود و راه حل‌های موثر و بالقوه را برای یک مساله در دسترس افراد قرار می‌دهد و امکان انتخاب راه حل‌های موثر را از بین راه حل‌های مختلف افزایش می‌دهد [۳].

دی زوریلا، نرو و مایدیو-البورس با تلفیق نتایج حاصل از مرور نظریه‌ها و پژوهش‌های گذشته در خصوص حل مساله و پژوهش‌هایی که انجام داده بودند، الگوی حل مساله اجتماعی را گسترش دادند [۴]. این الگو بر پنج بعد متمرکز می‌شود که دو بعد آن مربوط به جهت‌یابی، یعنی جهت‌یابی مثبت مساله (Positive Problem Orientation) و جهت‌یابی منفی مساله (Negative Problem Orientation) هستند و سه بعد دیگر آن سبک‌ها یا الگوهای حل مساله هستند و شامل سبک حل مساله منطقی (Rational problem solving)، سبک تکانشی/بی دقتی (Impulsivity-carelessness style) و سبک اجتنابی (Avoidance-Style) می‌شوند. PPO و RPS ابعاد سازنده حل مساله و ICS، NPO و AS ابعاد حل مساله با کارکرد نامناسب هستند [۳].

جهت‌گیری حل مساله اساساً یک مؤلفه انگیزشی است و در برگیرنده عمل به مجموعه‌ای از طرحواره‌های هیجانی-شناختی نسبتاً پایدار است که افکار و احساسات تعمیم یافته یک فرد و همچنین توانایی حل مساله او را در زندگی منعکس می‌کند. جهت‌یابی مثبت مساله بازتابی از باور فرد نسبت به قابل حل بودن مسائل، خودکارآمدی، کوشش و مداومت و تعهد شخصی نسبت به حل مسائل است. اما جهت‌یابی منفی منعکس کننده باور فرد در مورد تهدیدآمیز بودن مسائل و مشکلات، خودکارآمدی ضعیف، ناکام شدن هنگام حل مسائل و تحمل کم نسبت به ناکامی است [۳].

حل مساله منطقی یکی از ابعاد سازنده حل مساله است که به منطق آگاهانه و نظام یافته و کاربرد مناسب مهارت‌های حل مساله

سازگارانه و کارآمد اشاره می‌کند. مهارت حل مساله منطقی شامل خرده مهارت‌های تعریف مشکل، تولید و ارائه راه حل‌های مختلف، تصمیم‌گیری، اجرای راه حل و نظارت و بازبینی دقیق پیامدهای آن و ارزیابی راه حل می‌شود [۴، ۶].

سبک تکانشی-بی دقتی بعد منفی و ناکارآمد حل مساله است که با تلاش‌های فعالانه برای به کار بردن راهبردها و فنون مختلف همراه است، اما این تلاش‌ها به تکانشی بودن، بی احتیاطی، شتاب، انجام ناقص کار و بازبینی و نظارت نامناسب بر پیامدهای راه حل منجر می‌شود. افرادی که این سبک را دارند، راه حل‌های معدودی را در نظر می‌گیرند و به شیوه تکانشی از اولین ایده رسیده به ذهن خود استفاده می‌کنند [۳، ۴].

بالاخره، سبک اجتنابی بعد دیگری از سبک‌های حل مساله است که دارای کارکرد نامناسب است و با طفره رفتن و مسامحه، منفعل بودن یا عدم فعالیت و وابستگی مشخص می‌شود. افرادی که در این بعد نمره بالایی می‌گیرند، ترجیح می‌دهند به جای مواجه شدن با مساله از آن اجتناب کنند و پیدا کردن راه حل را به تعویق اندازند. آنان منتظر می‌شوند تا مساله توسط دیگران حل شود و تلاش می‌کنند مسئولیت حل مسائل خود را به دوش دیگران بیندازند [۳، ۷].

بسیاری از پژوهش‌ها آموزش حل مساله را به نحوی موفق در درمان ناهماهنگی‌های زناشویی به کار برده‌اند. برنشتاین و همکاران تأثیر یک برنامه حل مساله را همراه با آموزش مهارت‌های ارتباطی در کاهش درماندگی زناشویی تأیید کردند [۷].

کانگ اثر بخشی مهارت‌های ارتباطی و حل مساله را بر روی ۴۵ بیمار افسرده بررسی کرد. او این مداخله را به عنوان روشی موثر در کاهش اختلافات و تعارضات زناشویی، همچنین تقویت عملکرد زناشویی و تخفیف علائم افسردگی معرفی کرد [۸].

مندن هال و همکاران [۹] در پژوهش خود نشان دادند که آموزش حل مساله و بهبود مهارت‌های ارتباطی به زوجین قبل از ازدواج موجب افزایش توان مدیریتی آنان در اداره موثر امور زندگی می‌شود.

وینسنت، وایسز و گری [۱۰]، در پژوهش خود به یک تحلیل رفتاری در زمینه فرایند حل تعارض زوجین آشفته و غیر آشفته پرداختند و نشان دادند که زوجین آشفته در مقایسه با زوجین غیر آشفته به میزان بیش‌تری از رفتارهای حل تعارض منفی و به میزان کمتری از رفتارهای حل تعارض مثبت استفاده می‌کنند. علی‌اکبری دهکردی نشان داد که هوش هیجانی زنان ۳۵ درصد از واریانس رضایت از زندگی زناشویی آنان را تبیین می‌کند [۱۱].

هانسون و لند بلند [۱۲] در پژوهش خود، نشان دادند که آموزش مهارت‌های ارتباطی و حل تعارض به زوج‌هایی که در تعاملات زناشویی مشکل داشتند، باعث بهبود روابط زناشویی آن‌ها و کاهش تعارضات و افزایش سلامت روان در آنان می‌شود. احمدی، عیسی نژاد و اعتمادی دریافتند که مهارت‌های غنی سازی روابط، کیفیت روابط زناشویی را افزایش می‌دهد [۱۳]. بردی اوزونی دوجی و

در واقع می‌توان گفت افرادی که از هوش معنوی بالاتری برخوردارند احتمالاً مهارت‌های حل مسأله سازگاران را بیش‌تر به کار می‌گیرند و از منابع معنوی برای حل مسائل زندگی روزمره خود استفاده می‌کنند و به امور روزانه خود معنا و ارزش می‌دهند و از این طریق بهتر می‌توانند از عهده حل مشکلات زندگی خود برآیند و رضایت بیش‌تری از زندگی دارند. از این رو پژوهشگر درصد است رابطه مهارت‌های حل مسأله اجتماعی و هوش معنوی با رضایت‌مندی از زندگی زناشویی را در افراد متأهل مراجعه‌کننده به خانه‌های سلامت شهر تهران در کل و به تفکیک جنسیت بررسی کند و تعیین کند که این دو متغیر (مهارت حل مسأله و هوش معنوی) چه سهمی در پیش‌بینی رضایت زناشویی آنان دارند؟

روش

این پژوهش به جهت اینکه در صدد پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی بر اساس مهارت‌های حل مسأله اجتماعی و هوش معنوی بود، از نوع طرح‌های همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه زنان مراجعه‌کننده به خانه‌های سلامت شهر تهران و همسران ایشان در سه ماهه اول سال ۱۳۹۰ تشکیل دادند.

نمونه‌ی آماری پژوهش حاضر شامل ۱۲۰ زن مراجعه‌کننده به خانه‌های سلامت شهر تهران و همسران آن‌ها (۱۲۰ مرد) در سال ۱۳۹۰ بود. جهت تعیین حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد. با توجه به اینکه به طور متوسط در ۳ ماهه اول سال ۸۹ تعداد ۷۰۰ نفر به خانه‌های سلامت مراجعه کرده بودند، حجم نمونه معادل ۲۴۰ نفر انتخاب شد. و با توجه به اینکه ۵ خانه سلامت در ۵ منطقه مورد بررسی قرار گرفت، در هر منطقه در حدود ۵۰ نفر (۲۵ زن و ۲۵ مرد) مورد بررسی قرار گرفتند. ۵۰ درصد آزمودنی‌ها (۱۲۰ نفر) مرد و ۵۰ درصد دیگر (۱۲۰ نفر) زن بودند. محل سکونت ۱۷/۵ درصد شرکت‌کنندگان شمال تهران، ۲۰ درصد جنوب، ۲۲/۵ درصد شرق، ۲۳/۳ درصد غرب و ۱۶/۷ درصد مرکز شهر تهران بود. حدود ۷۰ درصد آزمودنی‌ها زیر ۷۰۰ هزار تومان در ماه درآمد داشتند. ۹۶/۲ درصد آزمودنی‌های پژوهش یک بار ازدواج کرده بودند و تنها ۹ نفر (۶ مرد و ۳ زن) برای بار دوم ازدواج کرده بودند. حدود ۱۳ درصد آزمودنی‌ها فرزند نداشتند و ۷۰ درصد یک تا دو فرزند داشتند و حدود ۱۹ درصد بین ۳ تا ۵ فرزند داشتند. ۶۵ درصد از شرکت‌کنندگان زن خانه دار بودند. ۴۳ درصد از مردان شغل آزاد داشتند و ۳۰/۳ درصد مردان کارمند بودند. ۵۹ درصد شرکت‌کنندگان دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی بودند و ۴۱ درصد مدرک تحصیلی دانشگاهی داشتند. همچنین اطلاعات به دست آمده نشان داد که بیش‌تر شرکت‌کنندگان در محدوده سنی ۲۰ تا ۴۰ سال قرار داشتند (۷۰ درصد) حدود ۵۰ درصد زنان در محدوده سنی ۲۰ تا ۳۰ سال و ۴۵ درصد مردان در محدوده سنی ۳۰ تا ۴۰ سال قرار داشتند. میانگین سن مردان

همکاران دریافتند که برنامه مهارت مقابله زوج‌ها می‌تواند بر کاهش ناسازگاری و افزایش کیفیت ارتباط زناشویی مؤثر باشد [۱۴]. جانسون و همکاران [۱۵] تأثیر آموزش مهارت‌های حل تعارض و کنترل واکنش‌های هیجانی را بر روی تعارضات زناشویی مورد بررسی قرار دادند. نتایج این پژوهش که روی ۱۷۲ زوج در نیولند انجام شد نشان داد که مهارت‌های حل مسأله، به کارگیری عاطفه و احساس، کنترل هیجان‌های منفی و تأثیر متقابل آن‌ها بر یکدیگر، نقش مهمی در کاهش تعارضات و ابعاد آن و افزایش رضایت زناشویی دارد.

هوش مفهومی است که از دیر باز محققین به پژوهش و تفحص در مورد ابعاد، تظاهرات، ویژگی‌ها و انواع آن علاقه‌مند بوده‌اند. در این میان یکی از ابعاد هوش تحت عنوان "هوش معنوی" جزء حوزه‌هایی است که تحقیقات چندان منسجم و نظام‌مندی در جهت شناخت و تبیین ویژگی‌ها و مولفه‌های آن صورت نگرفته است. گاردنر در یکی از آثار خود در سال ۱۹۹۹ هوش وجودی (هستی‌گرایانه) به عنوان توانایی اندیشیدن درباره پرسش‌های بزرگ مربوط به معنای زندگی معرفی کرده است [۱۶].

ایمونز [۱۷] هوش معنوی را شامل پنج مولفه می‌داند: ۱) ظرفیت برای تعالی، ۲) توانایی تجربه حالت‌های هشیری عمیق، ۳) تقدس بخشیدن به امور روزانه، ۴) توانایی برای سود بردن از منابع معنوی برای حل مسائل، ۵) ظرفیت پرهیزگاری (تقوی داشتن) کینگ و دی چکو توانایی یا ظرفیت اساسی هوش معنوی را در چهار مقوله تفکر هستی‌شناسی انتقادی، ایجاد معنا در زندگی آگاهی متعالی و گسترش حالت آگاهی طبقه‌بندی کرده‌اند [۱۸]. هوش معنوی در روان‌شناسی با معنویت پیوند دارد و می‌توان آن را در حوزه روان‌شناسی مثبت‌گرا قرار داد [۱۹].

زهر و مارشال اذعان می‌دارند که ما می‌توانیم از طریق هوش معنوی مسائل مرتبط با معنا و ارزش‌ها را تشخیص داده و حل کنیم. از طریق این هوش زندگی و اعمال ما در یک زمینه پرمعنا و وسیع قرار می‌گیرد و ما می‌توانیم رشته‌ای از اعمال یا مسیر زندگی خود را با معنای بیش‌تری بررسی کنیم [۲۰].

بررسی‌های متعددی در زمینه رابطه بین مذهب و رضایت‌مندی از زندگی زناشویی انجام شده‌اند که حاکی از وجود رابطه مثبت بین این دو متغیر هستند. *دالی و کوسینسکی* [۲۱] به بررسی رابطه ایدئولوژی مذهبی، تشریفات مذهبی، تجربه و رضایت زناشویی در میان ۲۲۸ متأهل پرداختند. نتایج نشان داد بین رضایت زناشویی و اعمال مخصوص مذهبی، انگیزه درونی مذهبی و تجربه مذهبی همبستگی بالایی وجود دارد. *رابینسون و بلانتون* [۲۲] ۱۵ زوج را که سن آنها ۳۰ سال و بیش‌تر بود بررسی کردند و نشان دادند که جهت‌گیری مذهبی بر روی صمیمیت، تعهد و ارتباط زناشویی تأثیر دارد. نتیجه پژوهش *آسامارایی و سولبرگ و سولون* نشان داد که مذهبی بودن در زنان با رضایت از زندگی رابطه دارد اما در مردان این رابطه وجود ندارد [۲۳].

قابل ذکر است از آنجا که این پرسشنامه روی دانشجویان نرم شده بود، قبل از اجرای پرسشنامه بر روی آزمودنی‌های پژوهش، محقق پرسشنامه‌ی هوش معنوی را به منظور برآورد اعتبار روی ۶۰ زن و مرد متاهل (۳۰ زوج) اجرا کرد. نتایج بررسی از طریق آلفای کرونباخ، اعتبار کل مقیاس را ۰/۹۳، اعتبار مولفه "درک و ارتباط با سرچشمه هستی" ۰/۸۸ و اعتبار مولفه "زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی" ۰/۹۱ به دست داد. نتایج نشان داد که پرسشنامه هوش معنوی برای استفاده زوج‌های متاهل نیز از اعتبار مناسبی برخوردار است.

پرسشنامه رضایت زناشویی ENRICH: این پرسشنامه برای ارزیابی زمینه‌های بالقوه مشکل‌زا یا شناسایی زمینه‌های قوت و پربراری رابطه زناشویی به کار می‌رود. «پرسشنامه انریچ» از ۱۲ خرده مقیاس تشکیل شده که عبارتند از: تحریف آرمانی، رضایت زناشویی، مسائل شخصیتی، ارتباط، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، رابطه جنسی، فرزندان و فرزند پروری، خانواده و دوستان، نقش‌های مساوات طلبی و جهت‌گیری مذهبی. در این پژوهش از فرم ۴۷ سؤالی انریچ که توسط *سلیمانیان (۱۳۷۳)* به کار گرفته شده، استفاده شد. *اولسون* و دیگران اعتبار این پرسشنامه را با روش ضریب آلفا ۰/۹۲ گزارش کرده‌اند. همچنین *فرقانی* اعتبار این پرسشنامه را ۰/۸۶ ذکر کرده است [۲۶].

به منظور توصیف داده‌های به دست آمده، از توزیع فراوانی، محاسبه شاخص‌های حد وسط و پراکندگی و شاخص‌های توزیع استفاده شد و به منظور استنباط آماری و بررسی فرضیه‌های پژوهش آزمون پارامتریک رگرسیون چندگانه به کار گرفته شد.

یافته‌ها

به منظور توصیف داده‌های به دست آمده در گروه نمونه در جدول ۱، میانگین و انحراف معیار نمره‌های شرکت‌کنندگان، پرسشنامه مهارت‌های حل مسئله اجتماعی در ابعاد سازگاران و ناسازگاران، هوش معنوی و رضایت از زندگی زناشویی در کل گروه نمونه و به تفکیک جنسیت گزارش شده است.

۳۸/۶۲ و زنان ۳۳/۸ بود و متوسط اختلاف سنی مردان و زنان ۵ سال بود.

به منظور گردآوری داده‌ها در خصوص متغیرهای مورد مطالعه سه پرسشنامه زیر مورد استفاده قرار گرفت.

فرم کوتاه پرسشنامه مهارت‌های حل مسئله اجتماعی دی‌زوریل، نزو و مای‌دیو-الوارس (۲۰۰۲) [۴]: سوالات این آزمون در ذیل ۵ عامل جهت‌یابی مثبت، جهت‌یابی منفی، حل منطقی، سبک اجتنابی و سبک تکانشی/بی‌دقتی بارگیری شد. اعتبار این پرسشنامه توسط *تقی‌لو (۱۳۸۸)* با استفاده از روش آلفای کرونباخ و روش همسانی درونی به دست آمد، ضرایب آلفا برای هریک از عامل‌های جهت‌یابی مثبت نسبت به حل مسئله، جهت‌یابی منفی به حل مسئله، حل منطقی مسئله، سبک اجتنابی و سبک بی‌دقتی/پرخاشگری به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۷۵، ۰/۶۲، ۰/۶۸، ۰/۶۸، و ضریب آلفای کل ابزار ۰/۶۹ را نشان داد. روایی این پرسشنامه با استفاده از روش تحلیل عامل به روش چرخش متمایل برآورد شد. ساختار عاملی به دست آمده توسط تحلیل عامل تأییدی، مورد تأیید قرار گرفت [۲۴].

پرسشنامه هوش معنوی: این آزمون توسط *عبداله زاده [۲۵]* با همکاری کشمیری و عرب عامری روی دانشجویان هنجار شده است. گروه هنجاری ۲۸۰ نفر بودند که ۲۰۰ نفر از آنان دانشجوی دانشگاه منابع طبیعی گرگان و ۸۰ نفر از دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز بهشهر بودند. از این تعداد ۱۸۴ نفر دختر و ۹۶ پسر بودند. ابتدا پرسشنامه مقدماتی ۳۰ سؤالی توسط سازندگان آزمون تدوین گردید و روی ۳۰ نفر از دانشجویان اجرا گردید. اعتبار آزمون در مرحله مقدماتی به روش آلفا برابر ۰/۸۷ بود. در تحلیل سؤال به روش لوپ سؤال ۱۲ حذف شد و پرسشنامه نهایی با ۲۹ سؤال تنظیم شد. در مرحله نهایی پرسشنامه روی ۲۸۰ نفر گروه نمونه اجرا شد. اعتبار در این مرحله ۰/۸۹ به دست آمد. روایی محتوا و روایی صوری سؤال‌ها با نظر متخصصین تأیید شد. برای بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی استفاده شد و بر اساس این روش با استفاده از حداقل بارعاملی ۰/۳ دو عامل «درک و ارتباط با سرچشمه هستی» با ۱۲ سؤال و «زندگی معنوی با اتکا به هسته‌ی درونی» با ۱۷ سؤال به دست آمد.

جدول ۱. توصیف نمره شرکت‌کنندگان به تفکیک جنسیت و در کل در متغیرهای مورد مطالعه

انحراف معیار		میانگین			
مردان	زنان	کل	مردان	زنان	کل
۱۱/۷۳	۱۱/۷۱	۱۱/۲۷	۳/۷۴	۳/۳۷	۳/۶۱
۵/۵۲	۷/۰۲	۶/۲	۴/۳	۴/۰۷	۴/۱
۱۱	۱۱/۷۱	۱۱/۲۷	۴/۱	۳/۵۶	۳/۷
۴/۴	۳/۶۷	۳/۹	۳/۷	۲/۸۹	۳/۰۵
۷/۲۷	۷/۹۵	۷/۸	۳/۳	۳/۰۷	۳/۲
۱۴۳/۴۶	۱۴۳/۵۵	۱۴۳/۵۱	۱۸/۹۸	۱۸/۷۸	۱۸/۸۴
۵۲/۸۳	۵۴/۵	۵۴	۶/۲	۵/۸	۵/۹۶
۷۴/۳	۷۲/۸	۷۳/۶	۸/۶	۹/۴	۹/۱

زندگی بر اساس متغیرهای هوش معنوی و ابعاد حل مسئله اجتماعی تبیین می‌شود. البته مقدار R^2 تعدیل شده با حذف خطاهای تصادفی ضریب تبیین را ۲۹/۲ در صد کاهش می‌دهد.

جدول ۲. خلاصه مدل به منظور پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی بر اساس ابعاد هوش معنوی و حل مسئله اجتماعی در کل گروه نمونه

روش	R	R ²	R ² تعدیل شده
همزمان	۰/۶۵۲	۰/۴۲۴	۰/۲۹۲

همچنین نتایج آزمون ANOVA ($F = ۲۱/۵۷$ و $p = ۰/۰۰۰۱$) کارآیی مدل مورد استفاده را در پیش‌بینی متغیر وابسته تأیید می‌کند و می‌توان گفت که بین ترکیب خطی مهارت حل مسئله اجتماعی و ابعاد هوش معنوی با رضایت از زندگی زناشویی رابطه معناداری وجود دارد.

با استفاده از جدول ۳ بر اساس مقادیر β (ضرایب رگرسیون استاندارد) سهم هر یک از متغیرهای پیش‌بینی‌کننده در تبیین متغیر ملاک مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۳: رگرسیون رضایت از زندگی بر اساس ابعاد هوش معنوی و ابعاد حل مسئله اجتماعی

شاخص تورم واریانس	ضریب تحمل	Sig	t	B(ضرایب استاندارد)	B(ضرایب غیر استاندارد)	
		۰/۰۰۰۱	۱۱/۵۵۲		۵۰/۸۲	عرض از مبدا
۱/۴۱۲	۰/۷۰۸	۰/۷۱۷	۰/۳۶۳	-۰/۰۲۳	-۰/۰۱۵	درک و ارتباط با سرچشمه هستی
۱/۳۹۳	۰/۷۱۸	۰/۰۰۳	۳/۳۸	۰/۱۹۳	۰/۰۶۳	زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی
۲/۰۶۴	۰/۴۸۹	۰/۰۰۰۱	۶/۶۹۸	۰/۵۰۵	۰/۲۶۰	جهت‌یابی مثبت حل مسئله
۱/۶۸۲	۰/۵۹۴	۰/۲۷۱	۱/۱۰۵	-۰/۰۷۶	-۰/۰۳۵	جهت‌یابی منفی حل مسئله
۱/۷۸۴	۰/۵۶۱	۰/۰۱۲	۲/۵۴۹	۰/۱۸۰	۰/۰۹۶	سبک منطقی
۱/۳۸۰	۰/۷۲۵	۰/۰۳۰	۲/۱۸۷	-۰/۱۳۶	-۰/۰۸۲	سبک اجتنابی
۱/۴۸۸	۰/۶۷۲	۰/۹۷۹	۰/۰۲۷	-۰/۰۰۲	-۰/۰۰۱	سبک تکانشی- بی دقتی

$p < ۰/۰۵$

هوش معنوی و حل مسئله اجتماعی به تفکیک در گروه مردان و زنان با استفاده از روش رگرسیون چندگانه به روش همزمان بررسی شده است.

جدول ۴. خلاصه مدل به منظور پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی بر اساس ابعاد هوش معنوی و حل مسئله اجتماعی در مردان

روش	R	R ²	R ² تعدیل شده
همزمان	۰/۶۴۶	۰/۴۱۸	۰/۳۷۶

با توجه به جدول فوق ضریب همبستگی چندگانه بین متغیرهای مورد مطالعه معادل ۰/۶۴۶ است و با توجه به مقدار R^2 ، ۴۱/۸ در صد از واریانس رضایت از زندگی زناشویی در مردان توسط ابعاد هوش معنوی و ابعاد مهارت حل مسئله اجتماعی پیش‌بینی می‌شود. مقدار R^2 تعدیل شده ضریب تبیین را پس از کسر خطا از آن به ۳۷/۶ درصد کاهش می‌دهد. به علاوه آزمون ANOVA ($F = ۱۰/۰۳۸$ و $Sig = ۰/۰۰۰$) کارآیی مدل مورد استفاده را در

با توجه به جدول فوق میانگین نمره‌های جهت‌یابی منفی، سبک حل مسئله منطقی و سبک حل مسئله تکانشی بی دقتی در زنان بیش‌تر و میانگین نمره سبک اجتنابی در مردان بیش‌تر است. میانگین نمره‌های رضایت از زندگی و جهت‌یابی منفی در دو گروه تقریباً برابر است و میانگین درک ارتباط با سرچشمه هستی در زنان و زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی در مردان بیش‌تر است. براساس نتایج حاصل از محاسبه مقادیر کجی و کشیدگی (در فاصله +۱ و -۱) توزیع نمره‌های شرکت‌کنندگان در همه متغیرها به سمت توزیع نرمال میل می‌کند.

در این پژوهش به منظور پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی بر اساس ابعاد حل مسئله اجتماعی و مؤلفه‌های هوش معنوی از روش رگرسیون چندگانه به روش همزمان استفاده شد و همه متغیرهای پیش‌بینی در یک گام وارد معادله شدند. جدول ۲ خلاصه بررسی مدل را نشان می‌دهد.

بر اساس این جدول، ضریب همبستگی چندگانه بین متغیرهای مورد مطالعه R معادل ۰/۶۵۲ و مجذور آن (R^2) معادل ۰/۴۲۴ است. به عبارت دیگر ۴۲/۴ در صد از واریانس متغیر رضایت از

بر اساس جدول فوق با توجه به این که مقادیر ضریب تحمل دامنه صفر تا یک قرار دارند و همچنین شاخص تورم واریانس کوچک‌تر از ۱۰ است [۲۷] از این رو می‌توان گفت که بین متغیرهای پیش‌بینی‌کننده هم خطی چندگانه (multicollinearity) وجود ندارد، و با توجه به مقادیر t و سطوح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی، جهت‌گیری مثبت حل مسئله و سبک حل مسئله منطقی به طور مثبت و سبک اجتنابی به طور منفی رضایت از زندگی زناشویی را پیش‌بینی می‌کنند. بر اساس ضرایب رگرسیون استاندارد می‌توان گفت که جهت‌یابی مثبت حل مسئله ($\beta = ۰/۵۰۵$) بیش‌ترین سهم را در پیش‌بینی متغیر وابسته دارد و پس از آن زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی ($\beta = ۰/۱۹۳$)، سبک حل مسئله منطقی ($\beta = ۰/۱۸۰$) و سبک حل مسئله اجتنابی ($\beta = -۰/۱۳۶$) به ترتیب بیش‌ترین سهم را در پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی در کل گروه نمونه دارند. در ادامه سهم متغیرهای

پیش‌بینی متغیر وابسته تأیید می‌کند و می‌توان گفت که بین ترکیب خطی مهارت حل مسئله اجتماعی در دو بعد سازگاران و ناسازگاران و ابعاد هوش معنوی با رضایت از زندگی زناشویی در مردان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول زیر مقادیر β را به منظور پیش‌بینی متغیر ملاک بر اساس سطوح متغیرهای پیش‌بینی کننده در گروه مردان نشان می‌دهد.

جدول ۵. رگرسیون رضایت از زندگی بر اساس ابعاد هوش معنوی و ابعاد حل مسئله اجتماعی در گروه مردان

P	t	B (ضرایب استاندارد)	B (ضرایب غیر استاندارد)	
۰/۰۰۰۱	۷/۲۳		۳۲۲/۲	عرض از مبدأ
۰/۸۳۰	۰/۲۱۶	-۰/۰۲۱	-۰/۰۱۴	درک و ارتباط با سرچشمه هستی
۰/۰۹۶	۱/۵۵	-۰/۰۵۳	-۰/۰۲۸	زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی
۰/۰۰۰۱	۴/۰۵	-۰/۴۹	-۰/۲۶۴	جهت‌یابی مثبت حل مسئله
۰/۷۸۷	۰/۳۷۱	-۰/۰۳	-۰/۰۱۳	جهت‌یابی منفی حل مسئله
۰/۰۱۸	۲/۴۱	-۰/۲۵	-۰/۱۳۶	سبک منطقی
۰/۲۰۶	۱/۲۷	-۰/۱۲۶	-۰/۰۷۱	سبک اجتنابی
۰/۶۹۲	۰/۳۹۸	-۰/۰۳۹	-۰/۰۲۵	سبک تکانشی-بی‌دقتی

با توجه به جدول فوق ضریب همبستگی چندگانه بین متغیرهای مورد مطالعه معادل ۰/۶۷۷ است و با توجه به مقدار R^2 ، ۴۵/۹ در صد از واریانس رضایت از زندگی زناشویی در زنان توسط ابعاد هوش معنوی و ابعاد مهارت حل مسئله اجتماعی پیش‌بینی می‌شود. مقدار R^2 تعدیل شده ضریب تبیین را پس از کسر خطا از آن به ۴۲/۱ تقلیل داده است. به علاوه آزمون ANOVA ($F = ۱۲/۲۳۳$ و $p = ۰/۰۰۰۱$) کارایی مدل مورد استفاده را در پیش‌بینی متغیر وابسته تأیید می‌کند و می‌توان گفت که بین ترکیب خطی مهارت حل مسئله اجتماعی در دو بعد سازگاران و ناسازگاران و ابعاد هوش معنوی با رضایت از زندگی زناشویی در زنان رابطه معناداری وجود دارد. جدول زیر مقادیر β را به منظور پیش‌بینی متغیر ملاک بر اساس سطوح متغیرهای پیش‌بینی کننده در گروه زنان نشان می‌دهد.

با توجه به جدول فوق جهت‌یابی مثبت و حل مسئله منطقی می‌توانند رضایت از زندگی را در گروه مردان تبیین کنند، اما سهم جهت‌یابی مثبت حل مسئله ($\beta = ۰/۴۹۰$) در پیش‌بینی بیش‌تر ($\beta = ۰/۱۳۶$) است ($p < ۰/۰۵$). بقیه متغیرها سهم معناداری در پیش‌بینی متغیر ملاک ندارند. در ادامه سهم متغیرهای مستقل در پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی در زنان به روش رگرسیون همزمان بررسی شده است.

جدول ۶. خلاصه مدل به منظور پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی بر اساس ابعاد هوش معنوی و حل مسئله اجتماعی در زنان

روش	R	R^2	R^2 تعدیل شده
همزمان	۰/۶۷۷	۰/۴۵۹	۰/۴۲۱

جدول ۷. رگرسیون رضایت از زندگی بر اساس ابعاد هوش معنوی و ابعاد حل مسئله اجتماعی در گروه زنان

P	t	B (ضرایب استاندارد)	B (ضرایب غیر استاندارد)	
۰/۰۰۰۱	۸/۸		۲/۸۲۲	عرض از مبدأ
۰/۷۱۶	-۰/۳۷	-۰/۰۳۲	-۰/۰۲۳	درک و ارتباط با سرچشمه هستی
۰/۰۲۷	۱/۵۸	۰/۱۴۱	۰/۰۸۵	زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی
۰/۰۰۰۱	۵/۲۸	۰/۵۲۵	۰/۲۵۹	جهت‌یابی مثبت حل مسئله
۰/۰۲۴	-۲/۳۹۳	-۰/۲۱۸	-۰/۱۰۷	جهت‌یابی منفی حل مسئله
۰/۴۳	۰/۷۹۵	۰/۸۰	۰/۰۴۲	سبک منطقی
۰/۲۰۲	۱،۲۸۳	۰/۱۰۵	۰/۰۷۲	سبک اجتنابی
۰/۴۰۲	۰/۸۴۲	۰/۰۷۵	۰/۰۵۴	سبک تکانشی-بی‌دقتی

$p < ۰/۰۵$

معنوی با اتکا به هسته درونی ($\beta = ۰/۱۴۱$) بیش‌ترین سهم را در پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی در گروه زنان دارند ($p < ۰/۰۵$).

به طور کلی نتایج این پژوهش حاکی از این بود که در کل گروه نمونه زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی، جهت‌یابی مثبت حل

با توجه به جدول فوق متغیرهای زندگی معنوی با اتکاء درونی، جهت‌یابی مثبت حل مسئله در جهت مثبت و جهت‌یابی منفی حل مسئله به صورت منفی رضایت از زندگی را پیش‌بینی می‌کنند. بر اساس مقادیر β به ترتیب جهت‌یابی مثبت حل مسئله ($\beta = ۰/۵۲۵$)؛ جهت‌یابی منفی حل مسئله ($\beta = -۰/۲۱۸$) و زندگی

کیفی متفاوتی برای زنان و مردان داشته باشد و جنسیت متغیری است که می‌تواند نقش مهمی در تبیین رضایت از زندگی زناشویی داشته باشد. برنارد بحث می‌کند که اغلب ازدواج برای مردان سودمندی‌های روان‌شناختی بیش‌تری نسبت به زنان دارد و اغلب مردان پس از ازدواج بهزیستی روان‌شناختی بیش‌تری را نسبت به زنان گزارش می‌دهند. به علاوه به نظر می‌رسد، انتظارات فرهنگی و اجتماعی و نقش‌های جنسیتی بر تعارضاتی که زنان و مردان در طی زندگی مشترک با آن‌ها مواجه می‌شوند اثر می‌گذارند. زنان اغلب پس از ازدواج با موقعیت‌های حل مسئله بیش‌تری نسبت به مردان مواجه می‌شوند و اگر از مهارت‌های حل مسئله مناسبی برخوردار نباشند، با تعارضات حل نشده بیش‌تری مواجه می‌شوند و همین مسئله ممکن است رضایت آنان از زندگی زناشویی را تحت الشعاع قرار دهد.

بر اساس نتایج این پژوهش زندگی معنوی با اتکا به هسته‌ی درونی که بازتابی از نگرش و نگاه فرد به دنیا و امور پیرامون است، سهم معناداری در پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی دارد. این نتیجه با یافته‌های *دادلی و کوسینسکی* [۲۱] و *رابینسون و بلانتون* [۲۲] همسو است. زهر و *مارشال* معتقدند افرادی که از هوش معنوی بالا برخوردارند، انعطاف‌پذیر هستند و درجه بالایی از هوشیاری نسبت به خویشان را دارند. همچنین توانایی آنان برای رویارویی با مشکلات و حل مسائل زندگی روزمره بالا است و رضایت بیش‌تری از زندگی دارند [۲۰]. مقایسه سهم پیش‌بینی‌کنندگی زندگی درونی با اتکا به هسته درونی به تفکیک جنسیت نشان داد که این متغیر فقط در گروه زنان می‌تواند رضایت از زندگی را تبیین کند. این نتیجه با پژوهش *آساماری، سولبرگ و سولون* همخوانی دارد [۲۳]. این نتیجه به معنای دینداری بالاتر زنان نیست و فقط نقش پیش‌بینی‌کنندگی هوش معنوی را در گروه زنان تأیید می‌کند. شاید بتوان این نتیجه را ناشی از این دانست که زنان هوش معنوی را به عنوان یک روش برای حل مسائل و مشکلات زندگی بیش‌تر به کار می‌گیرند و بر همین اساس هوش معنوی می‌تواند رضایت از زندگی زناشویی را در آنان تبیین کند.

نتیجه‌گیری

هوش معنوی مانند ابعاد دیگر هوش تحت تأثیر عوامل محیطی و فرهنگی قرار می‌گیرد، از این رو محیطی که فرهنگ مذهبی و نگرش مذهبی را تقویت کند می‌تواند زمینه را برای بهزیستی روانی و رضایت از زندگی و از جمله زندگی زناشویی فراهم کند. با توجه به این که نتایج این پژوهش نشان داد مهارت‌های حل مسئله اجتماعی و هوش معنوی نقش مهمی در رضایت زناشویی زوجین دارند، مسئولان و دست‌اندرکاران می‌توانند از این نتایج در جهت برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های آموزشی با موضوعات "آموزش مهارت‌های حل مساله اجتماعی و تقویت نگرش مذهبی در زوجین" استفاده کنند.

مسئله، و سبک منطقی حل مسئله می‌تواند رضایت از زندگی را به طور مستقیم پیش‌بینی کنند. در گروه مردان تنها جهت‌یابی مثبت نسبت به حل مسئله و سبک منطقی توانستند رضایت از زندگی را پیش‌بینی کنند و در زنان متغیر جهت‌یابی مثبت مسئله و زندگی معنوی با اتکا به هسته درونی به طور مثبت و جهت‌یابی منفی مسئله به صورت منفی توانستند رضایت از زندگی را تبیین کنند.

بحث

جهت‌یابی مثبت حل مسئله و حل مسئله منطقی الگوهای کارآمد حل مسئله هستند [۳] که در این پژوهش رضایت از زندگی را در جهت مثبت پیش‌بینی کردند. این نتیجه با پژوهش *نظری* [۲۸]، *اصلانی* [۲۹]، و *هانسون و همکاران* [۱۲] همسو است. این پژوهش‌ها بر اهمیت مهارت‌های ارتباطی در رضایت از زندگی زناشویی تأکید دارند. بر اساس الگوی مک فال (به نقل از *دی زوریلا* و همکاران بین مهارت‌های حل مسئله اجتماعی کارآمد و مهارت‌های ارتباطی رابطه وجود دارد. وی معتقد است افرادی که از مهارت‌های ارتباطی برخوردارند اطلاعات مختلف درباره مسائل و مشکلات ارتباطی را به خوبی رمزگردانی می‌کنند و از مهارت‌های تصمیم‌گیری و اجرایی مناسب برخوردارند و به خوبی می‌توانند روش‌های به کار گرفته شده را ارزیابی کنند. مهارت‌های ارتباطی به کارگیری مهارت‌های حل مسئله اجتماعی را تسهیل می‌کنند [۵].

سبک اجتنابی، الگوی ناکارآمدی از حل مسئله است [۳] که در این پژوهش، رضایت از زندگی را به صورت منفی پیش‌بینی می‌کند. مطالعه *چانگ و همکاران* [۳۰] نشان داد که حل مسئله اجتماعی ناکارآمد به طور معناداری با اندازه‌های آشفتگی شامل استرس، نشانگان جسمی، اضطراب، افسردگی، نومیدی، پرخاشگری و افکار خودکشی رابطه مثبت و با اندازه‌های بهزیستی مانند رضایت از زندگی، سازگاری اجتماعی، توانش بین فردی و مهارت‌های اجتماعی رابطه منفی نشان می‌دهد. با توجه به این که سبک‌های حل مسئله اجتماعی ناکارآمد بازتابی از شناخت اجتماعی ضعیف هستند می‌توان گفت که در مجموع شناخت اجتماعی ضعیف می‌تواند منجر به اتخاذ راهکارهای ناکارآمد حل مسئله شود و مشکلات سلامت و ناراضی‌تی و استرس را در پی داشته باشد.

نتایج این پژوهش نشان داد که جهت‌یابی منفی مسئله که معرف خودکارآمدی ضعیف و بدبینی و تحمل ناکامی ضعیف است در گروه زنان می‌تواند رضایت زناشویی را به صورت منفی پیش‌بینی کند، اما در گروه مردان سهم معناداری در پیش‌بینی رضایت از زندگی زناشویی ندارد. این نتیجه با پژوهش *دی زوریلا، چانگ و همکاران* همسو است، آنان نشان دادند که زنان در مقایسه با مردان نمره بیش‌تری در جهت‌یابی منفی به دست می‌آورند [۳۱]. *برنارد* [۳۲] به مفهومی تحت عنوان ازدواج او (مرد) و ازدواج او (زن) اشاره کرده است. وی معتقد است که ازدواج می‌تواند تجارب

که پژوهشگران را در انجام این پژوهش یاری دادند، صمیمانه سپاسگزاری می‌شود.

منابع

- Hawkins AJ, Carroll JS, Doherty WJ, Willoughby B. A comprehensive framework for marriage education. *Fami Relations*. 2004; 53(5):547-58.
- Fisher TD, McNulty JK. Neuroticism and marital satisfaction: The mediating role played by the sexual relationship. *J Fam Psychol*. 2008; 22(1):112-22.
- Abolmaali KH. Theories of criminology and delinquency: Emphasizing social cognition Tehran: Arjmand Publications; 2010. [Persian]
- D'Zurilla TJ, Nezu A, Maydeu-Olivares A. Social Problem-Solving Inventory-Revised (SPSI-R). North Tonawanda, NY: Multi-Health Systems, Inc; 2002.
- D'Zurilla TJ, Nezu AM, Maydeu-Olivares A. Problem solving theory, research and social training. Washington DC: American Psychological Association; 2005.
- Maydeu-olivares A, D zurilla TJ. A Factor analytic study of social problem- solving inventory: An integration of theory and data. *Cogn Ther Res*. 1996; 20:115-33.
- Bernshtein FHMT. Recognition and treatment of marital conflict (marital therapy). Translated by: Hamid Reza Sohrabi. Tehran: Institute for Cultural Services expressive; 2003. [Persian]
- Kung WW. The intertwined relationship between depression and marital distress: Elements of marital therapy conducive to effective treatment outcome. *J Marriage Fam Ther*. 2000; 20(1):51-62.
- Mendenhall TJ, Grotevant HD, Mcroy RF. Adoptive couples: Communication and changes made in openness level. *Fam Relation*. 1996; 45(2):223.
- Vincent JP, Wisers RL, Gray R. A behavioral analysis of problem solving in distressed and nondistressed marriage and stranger dyads. *Behav Ther*. 2006; 6(4):475-87.
- Aliakbardehkordi M. Relationship between emotional intelligence and marital satisfaction couples. *J Behav Sci*. 2010; 6(2):161-9. [Persian]
- Hansson K, Lundbland A. Couple therapy: Effectiveness of treatment and long term follow up. *J Fam Ther*. 2006; 28:136-52.
- Isanejad O, Ahmadi SA, Etemadi O. Effectiveness relationship enhancement on marital quality of couples. *J Behav Sci*. 2010; 46(1):9-16. [Persian]
- BardiOzoni-Davaji BR, Dadkhah A, Khodabakhshi-Koolae M, Dolatshahi B. Effectiveness of group training of couple's coping skills enhancement on marital relationship quality in distressed couples. *J Behav Sci*. 2012; 6(1):25-30. [Persian]
- Johnson MD, Cohan LC, Davial J, Lawrence E, Rogge RD, Karney BR, et al. Problem-solving skills and affective expression as predictors of change in marital satisfaction. *J Couns Clin Psychol*. 2005; 73(1):15-27.
- Woolfolk A. Educational psychology(9th ed). NY Pearson; 2004.
- Emmons RA. Is spirituality an intelligence? Motivation, cognition and psychology of ultimate concern. *Int J Psychol Religious*. 2000; 10(1): 3-26.
- King DB, DeCicco T. A Viable model and self-report measure of spiritual intelligence. *Int J Transcend Stud*. 2009; 28:68-85.
- Aghababaie N, Farahani H, Fazeli-Mehrabadi AZ. Spiritual intelligence and subjective wellbeing. *J Psychol Religion*. 2011; 4(3):83-96 [Persian]
- Zohar D, Marshall I. Spiritual intelligence: The ultimate intelligence. London, Berlin and New York: Bloomsburg Publishing; 2001.
- Dudley MG, Kosinski FA. Religiosity and marital satisfaction: A research note. *Fam Relations*. 1990; 32(1):78-86.
- Rabinson LC, Blanton PW. Marital strengths in enduring marriages. *Fam Relations*. 1993; 42:333-45.
- Asamarai LA, Solberg KB, Solon PC. The role of religiosity in Muslim spouse selection and Its Influence on marital satisfaction. *J Muslim Mental Health*. 2008; 3(1):37-52.
- Taghiloo S. The approach of Structural equation modeling for consideration of relationship between personality characters, social problem solving and mental health among students of university [Dissertation]. Tehran: Markaz Branch; 2010. [Persian]
- Abdullah Zadeh H, Bagher-Pour M, Bozh Mehran S, Lotfi M. Spiritual intelligence (the concepts, measurement and its application). Tehran: Psychometrics Publications; 2010. [Persian]
- Soleimani AA. Survey the effect of irrational thinking (Based on cognitive approach) on marital satisfaction [Dissertation]. Tehran: Teacher Training University; 1993. [Persian]
- Meyers LS, Gamst G, Garino A. Applied multivariate research. Design and interpretation. Translated by Sharifi HP, Farzad V, Rezakhani S, Hassanabadi HR, Izanloo B and Habibi M. Tehran: Roshd; 2012. [Persian]
- Nazari MA, Navab Nezhad SH. The effect of communication improvement program on marital satisfaction of both employee. *J New Res Cons Res*. 2005; 4(13):1-8.
- Aslani KH. The role of communication skills on married students family efficiency. *J Soc Welfare*. 2001; 14:138-15. [Persian]
- Chang EC, D' Zurrila TJ, Sanna LJ. Social problem solving theory, research and training. Washington DC: American Psychological Association; 2005.
- D' Zurrila TJ, Chang EC, Nottingham IVEJ, Faccini L. Social problem solving deficits and hopelessness, depression and suicidal risk in college students and psychiatric. *J Clin Psychol*. 1998; 54(8):1091-107.
- Bernard J. The future of marriage. New York: Bantam; 1975.